

Natuurtoets

Woningbouw 'De Burgt' te Boekel

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN t.b.v.
een bestemmingsplan

projectnummer 452625
definitief revisie 00
26 maart 2019

Natuurtoets

Woningbouw 'De Burgt' te Boekel

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN t.b.v. een bestemmingsplan

projectnummer 452625

definitief revisie 00
26 maart 2019

Auteurs

J.M. Kooijman

Opdrachtgever

Gemeente Boekel
Sint Agathaplein 2
5427 AB Boekel

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BII12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

datum vrijgave

26/3/19

beschrijving revisie 00

definitief

goedkeuring

M.L. Braad

vrijgave

W.A. Matla

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Planvoornemen	7
1.3	Doel en onderzoeksvragen	8
1.4	Leeswijzer	8
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Soortbescherming	9
2.3	Gebiedsbescherming	10
2.3.1	Natura 2000	10
2.3.2	Natuurnetwerk Nederland	10
2.3.3	Bescherming van houtopstanden	11
3	Methodiek	12
3.1	Algemeen	12
3.2	Bureauonderzoek	12
3.3	Terreinbezoek	13
3.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	13
4	Resultaten	14
4.1	Gebiedsbeschrijving	14
4.2	Beschermde soorten	15
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	15
4.2.2	Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen	15
4.2.3	Vogels	16
4.2.4	Zoogdieren	18
4.2.5	Amfibieën	21
4.2.6	Insecten	22
4.2.7	Samenvatting beschermde soorten	22
4.3	Beschermde gebieden	23
4.3.1	Natura 2000-gebieden	23
4.3.2	Natuurnetwerk Nederland	24
4.3.3	Bescherming van houtopstanden	24
5	Toetsing	26
5.1	Effectbepaling plan	26
5.2	Toetsing effect op beschermde soorten	26
5.2.1	Vogels	26
5.2.2	Zoogdieren	29
5.3	Effecten op beschermde gebieden	33
5.3.1	Effecten op Natura 2000-gebieden	33
5.3.2	Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	33
5.3.3	Bescherming van houtopstanden	34

6	Bronnen	35
	Bijlagen	1
	Bijlage 1: Wettelijk kader	2

Globale ligging van het plangebied (rood omlijnd) Bron: Qgis.

Conclusies en advies

De gemeente Boekel is voornemens om ten Boekel 'De Burgt' 600 woningen, gefaseerd te realiseren. In de eerste fase gaat het om circa 275 woningen. De gemeente Boekel is voornemens het bestemmingsplan vast te stellen. Dit plan maakt de ontwikkeling mogelijk van nieuwe woonbestemming. Dit voornemen is echter in het huidige bestemmingplan niet toegestaan. Om deze reden wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Het plan kan worden uitgevoerd als duidelijk is dat het plan niet in strijd is met de Wet natuurbescherming en het beleid van het Natuurnetwerk Nederland. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van het plangebied en de effecten hierop. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets. Tevens is aangegeven of volgens de Nederlandse wetgeving vervolgstappen aan de orde zijn.

Conclusies: Beschermde gebieden

In het plangebied is geen NNN-gebied of Natura 2000-gebied aanwezig. Er komen ook geen beschermde gebieden (NNN of N2000-gebieden) voor binnen de invloedssfeer van het plangebied. Er is zowel van indirecte als directe aantasting van de NNN en de Natura 2000-gebieden dan ook geen sprake. (Significant) negatieve effecten zijn uitgesloten. Er is daarom geen noodzaak voor vervolgstappen of een uitgebreidere toetsing. Zie ook Tabel 1.

Tabel 1. Overzicht conclusies en vervolgstappen gebiedsbescherming.

	Natura 2000	NNN
Aanwezig binnen de invloedssfeer?	Nee	Nee
Effecten?	Nee	Nee
Vereiste vervolgstappen aan de orde?	Nee	Nee
Is het plan uitvoerbaar in het kader van de gebiedsbescherming?	Ja	Ja

Conclusies: Beschermde soorten

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (leefgebied van) de volgende in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in het plangebied:

- Vogels – huismus, steenuil, kerkuil en roofvogels;
- Zoogdieren – eekhoorn, vleermuizen en marterachtigen;
- Amfibieën – alpenwatersalamander.
- Algemene broedvogels.

In Tabel 2 is aangegeven welke gevolgen de aanwezigheid van (het leefgebied van) deze soorten heeft voor het voorliggende plan. Aangegeven is of er sprake is van een overtreding van de Wet Natuurbescherming en onder welke voorwaarden het plan uitvoerbaar is.

Tabel 2. Overzicht conclusies en vervolgstappen soortbescherming.

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in plangebied?	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk	Vervolgstappen
Vogels met een jaarrond beschermd nest Huisumus	Huismussen zijn waargenomen nabij de woningen in het plangebied.	Nog onduidelijk*	Ja, wanneer verblijfplaatsen en essentieel leefgebied wordt aangetast.	Nader onderzoek volgens

				kennisdocum ent BIJ12.
Vogels met een jaarrond beschermd nest Steenuil/kerkuil	Biotoop is geschikt en mogelijk zijn nesten aanwezig.	Nog onduidelijk*	Ja, wanneer verblijfplaatsen en essentieel leefgebied wordt aangetast.	Nader onderzoek volgens kennisdocum ent BIJ12.
Vogels met een jaarrond beschermd nest Roofvogels	Mogelijk zijn nesten aanwezig in de afgelegen bosschages.	Nog onduidelijk*	Nee, tenzij nesten aanwezig zijn en deze door het voornemen worden verstoord of aangetast.	Nestcontrole indien bomen en bosschages verwijderd dienen te worden.
Algemene broedvogels	Zeer waarschijnlijk	Nee, tenzij gewerkt wordt in het broedseizoen	Nee	Werken buiten broedseizoen of werkgebieden ongeschikt maken.
Zoogdieren Eekhoorn	Mogelijk komen eekhoorns in het plangebied voor.	Nog onduidelijk*	Gewerkt mag worden volgens een goedgekeurde gedragscode.	Nestcontrole indien bomen en bosschages verwijderd dienen te worden.
Zoogdieren Vleermuizen	Zeer waarschijnlijk. Oude bebouwing, boomholtes, beschutte groenzones en lijnvormige elementen aanwezig in het plangebied.	Nog onduidelijk*	Ja, wanneer verblijfplaatsen en essentieel leefgebied wordt aangetast.	Nader onderzoek volgens het vleermuisprot ocol 2017
Zoogdieren Marterachtigen	Mogelijk / waarschijnlijk	Nog onduidelijk*	Ja, wanneer verblijfplaatsen en essentieel leefgebied wordt aangetast.	Nader onderzoek volgens handreiking kleine marters.

Amfibieën Alpenwatersalamander	Mogelijk	Nog onduidelijk*	Ja, wanneer voortplantingswater of essentieel landbiotoop wordt aangetast.	Nader onderzoek volgens soort- inventarisatie protocol
--	----------	---------------------	--	--

* Er wordt uitgegaan van een overtreding.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Boekel is voornemens om ten Boekel 'De Burgt' 600 woningen, gefaseerd te realiseren. In de eerste fase gaat het om circa 275 woningen. De gemeente Boekel is voornemens het bestemmingsplan vast te stellen. Dit plan maakt de ontwikkeling mogelijk van een nieuwe woonbestemming. De ontwikkeling is echter in het huidige bestemmingplan niet toegestaan. Om deze reden wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld.

Ruimtelijke plannen, zoals dergelijke bestemmingsplan, dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving. Er dient onderzocht te worden of het plan effect heeft op beschermde soorten of beschermde gebieden (Wet natuurbescherming; Wnb en Natuurnetwerk Nederland). Ontwikkelingen mogen niet zonder meer plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven en wordt antwoord gegeven of het plan uitvoerbaar is.

In Figuur 1.1 is de ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1. Ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Qgis.

1.2 Planvoornemen

In het plangebied is de gemeente Boekel voornemens om woningen te realiseren in 'De Burgt', als onderdeel van een forse woningbouwopgave. Dit plangebied 'De Burgt' zal ruimte bieden voor zo'n 600 woningen in totaal, maar dit zal gefaseerd over de jaren worden verspreid, waarbij

in fase 1 circa 275 woningen worden gerealiseerd. Meer gedetailleerde informatie is nog niet beschikbaar. De voorliggende natuurtoets onderzoekt fase 1, zie Figuur 1.1.

1.3 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van het voorgenomen plan met de beschermde soorten en beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland; NNN) en het bepalen of het plan uitvoerbaar is.

De vragen of voor de uitvoering van het bestemmingsplan een vrijstelling geldt, dan wel een ontheffing of vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig is en zo ja, of deze ontheffing of vergunning kan worden verleend, komt in beginsel pas aan de orde in een procedure op grond van de Wet natuurbescherming. Echter, deze vragen zijn ook relevant voor het bestemmingsplan omdat in deze Natuurtoets wordt beoordeeld of ten tijde van de vaststelling van het bestemmingsplan het op voorhand in redelijkheid duidelijk is dat de Wet natuurbescherming niet de uitvoerbaarheid van het plan in de weg zal staan. Het bestemmingsplan kan pas worden vastgesteld nadat uit een Natuurtoets duidelijk is geworden of voor de activiteiten die volgen uit deze vaststelling de mogelijkheid bestaat tot het verkrijgen van een ontheffing of vergunning.

De volgende onderzoeksvragen zijn van toepassing:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van het plan? Vinden er als gevolg van de ontwikkeling die mogelijk gemaakt worden door het plan effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het plan uitvoerbaar en zijn, zo nodig, aanvullende voorwaarden in het plan aan de orde?
- Komen in de beïnvloedingszone van het plangebied beschermde natuurgebieden (NNN en/of Natura 2000) voor? Zo ja, welke zijn dit en wat zijn de gevolgen hierop? Dienen vervolgstappen in de vorm van een compensatieplan opgesteld te worden of zijn andere vervolgstappen aan de orde?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.4 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het planvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten en gebieden in (de omgeving) van het plangebied;
- Hoofdstuk 5 toetst het plan aan de Wet natuurbescherming en het NNN.

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming ([paragraaf 2.2](#)) en de gebiedsbescherming ([paragraaf 2.3](#)) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen).

2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief Bijlage I en II uit Verdrag van Bern en Bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het plangebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de Bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in Bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel B en C van voorliggende rapportage. Voor soorten in Bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in Bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Ook zijn de provincies niet altijd het bevoegd gezag. In bepaalde gevallen¹ is dit het rijk (via RVO). Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

Beleidsregels soorten Provincie Noord-Brabant

In provincie Noord-Brabant zijn aanvullend op de soorten beschermd in de 'andere soorten' (genoemd in artikel 3.10, Bijlage A en Bijlage B van de Wnb) een aantal soorten uit artikel 3.10 zijn niet vrijgesteld. Het betreft de kleine marterachtigen bunzing, hermelijn en wezel.

2.3 Gebiedsbescherming

2.3.1 Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en/of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

2.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden. Dit is onderdeel van de actieve soortbescherming uit de Wet natuurbescherming; bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Om dit realiseren is in de Wnb art. 1.12, lid 2 vastgelegd dat de provincies zorgen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland

De natuurgebieden die behoren tot het NNN en hun functies worden planologisch beschermd, hier geldt het 'nee, tenzij'- principe. De planologische bescherming betekent in het kort dat geen

¹ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/beschermde-planten-dieren-en-natuur/wet-natuurbescherming/taken-en-rolverdeling-bevoegdheden>

nieuwe bestemmingen worden toegestaan die per saldo leiden tot een significante aantasting van de oppervlakte, de kwaliteit en de samenhang van het NNN. Hieraan wordt getoetst bij de verlening van een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

2.3.3 Bescherming van houtopstanden

De Wet natuurbescherming (Wnb) geeft invulling aan de bescherming van houtopstanden die tot aan 1 januari 2017 vielen onder bescherming van de Boswet. De bescherming is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wnb. De Provincie is het bevoegd gezag. De bescherming betreft de houtopstanden die zijn gelegen buiten de bebouwde kom Wnb en die een oppervlakte hebben van meer dan 1.000 m² (0,1 hectare) of bestaan uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen. De Wnb doet geen uitspraken over houtopstanden die zijn gelegen binnen de bebouwde kom of met kleinere oppervlakte dan 1.000 m². Bescherming van dergelijke houtopstanden is een taak van de gemeentelijke overheid.

De wet geldt niet voor:

- a) Houtopstanden op erven of in tuinen;
- b) Fruitbomen of windschermen om boomgaarden;
- c) Naaldbomen bedoeld als kerstbomen indien niet ouder dan 20 jaar;
- d) Kweekgoed;
- e) Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- f) Het dunnen van een houtopstand;
- g) Het uit populieren, wilgen, essen of elsen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van biomassa (onder specifieke voorwaarden).

Voor houtopstanden groter dan 1.000 m² is veelal sprake van overlap met de gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De mate van overlap kan per gemeente verschillen en is dus maatwerk. Toetsing aan de APV valt buiten de scope van de Natuurtoets.

Voor houtopstanden die zijn beschermd in de Wnb geldt een meldingsplicht bij voorgenomen velling, en in principe tevens een herplantplicht. Herplant wordt in principe ter plekke ingevuld. Onder voorwaarden kan herplant ook elders worden gerealiseerd.

3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek ([paragraaf 3.2](#)) en gedurende het terreinbezoek ([paragraaf 3.3](#)) van voorliggende Natuurtoets. In [paragraaf 3.4](#) wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het plan;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Bij vogels zal met name speciale aandacht geschonken worden aan soorten die in het plangebied een essentieel leefgebied kunnen hebben. Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten, Bijlage II Verdrag van Bern en Bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het planeffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

Een aantal soorten is door de provincies vrijgesteld en zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel B en C in de Bijlage). Deze zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt bij het voorliggende plan. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door het uitvoeren van een aantal zorgplicht gerelateerde maatregelen, wordt voldaan aan de zorgplicht en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd. Hierbij kan gedacht worden aan het rekening houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten en de manier van werken (zoals het aanhouden van vaste rijroutes en het zorgen voor vluchtmogelijkheden voor de soorten).

Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied, is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij is nagegaan of er in de periode 2014-2019 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZK of provinciale digitale atlassen. Om inzicht te krijgen in de ligging van het plangebied t.o.v. van het NNN is de provinciale website geraadpleegd. Daarnaast is de beschermde bomen kaart van de gemeente Boekel geraadpleegd voor de bescherming van houtopstanden.

3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemde bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 20 maart 2019 is vanaf circa 12:30 uur een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog van Antea Group bij bewolkt weer met een temperatuur van circa 12 °C. Tijdens het terreinbezoek is het plangebied te voet belopen. Gebouwen zijn vanaf de openbare ruimte bekeken/ de bomen zijn bekeken met een verrekijker.

3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of het plan uitvoerbaar is, of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

4 Resultaten

In [paragraaf 4.1](#) wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het plangebied gegeven. Vervolgens wordt in [paragraaf 4.2](#) in gegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezige of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek), waarna in [paragraaf 4.3](#) de ligging van gebieden beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming en het NNN in de omgeving van het plangebied aangegeven wordt.

4.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is gelegen rondom de Zijk en in 'De Burgt' te Boekel (gemeente Boekel, Provincie Noord-Brabant).

Het plangebied omvat een grote variatie aan biotopen. Zo zijn typische woonerven in het plangebied te vinden en grote boerderijen. Open graslanden omvatten het grootste gedeelte van het gebied. Net buiten de begrenzing (westkant) is een oude bosschage aanwezig met vooral naaldbomen (grove den). Ten zuiden van het plangebied is kleinschalig landschap aanwezig met oude bebouwing, smalle bosschages en een volkstuinvereniging. Op de volkstuin zijn kleine schuren en overige bebouwing aanwezig. Ook zijn watergangen langs de graslanden te vinden en er bevindt zich een ven in het noordoostelijke deel dat wordt gebruikt als drinkplaats voor paarden.

In Figuur 4.1 is een impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 4.1. Impressie van het plangebied.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen (binnen een straal van 2,5 kilometer). Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrictlijn (Bijlage IV onderdeel a en b) en de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit Bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet natuurbescherming alsook vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. De soorten zijn weergegeven in Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht van waargenomen beschermde soorten in de omgeving van het plangebied (met een straal van 2,5km) die in het NDFF door derden zijn ingevoerd. De soorten zijn in te delen in Habitatrictlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10 en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (JRB) en zijn aangegeven met een 'X' (NDFF, 2013-2018).

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels met een jaarrond beschermd nest*	Boomvalk	X		
	Buizerd	X		
	Gierzwaluw	X		
Zoogdieren	Bever			X
	Eekhoorn			X
	Vleermuizen**		X	
	Wezel			X
Amfibieën	Alpenwatersalamander			X
Reptielen	Geen waarnemingen			
Insecten - Dagvlinders	Teunisbloempijlstaart			X
Insecten - Libellen	Gevlekte witsnuitlibel			X
Vissen	Geen waarnemingen			
Planten	Geen waarnemingen			
Overige soortgroepen	Geen waarnemingen			

*Categorie 5: de afweging of er sprake is van een jaarrond beschermd nest uit categorie 5 wordt gemaakt bij de beschrijving van de resultaten van het terreinbezoek (paragraaf 4.2.2).

**Vleermuizen: gewone grootoorvleermuis, watervleermuis

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het plangebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 4.2.2 uiteengezet.

4.2.2 Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek en het terreinbezoek wordt per soortgroep ingegaan op de eventuele (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied.

De bevindingen van het terreinbezoek is per soortgroep uiteenzet; in dezelfde volgorde als in Tabel 4.1.

Afbakening relevante soortgroepen

Door de aanwezigheid van vele verschillende biotopen, zijn veel soorten uit de bureaustudie te verwachten in het plangebied.

Voor de bever is geen geschikt biotoop aanwezig in het plangebied. De watergangen zijn smal en de oevers zijn open en bevatten zeer lage begroeiing. Om deze reden is van essentieel leefgebied geen sprake. De teunisbloempijlstaart is gebonden aan het nabij gelegen natuurgebied 'de Voskuilenheuvel'. De biotoop voorkeur van deze soort zijn open plekken in vochtige bossen, bosranden en warme open plaatsen. Door het ontbreken van aaneengesloten bosschages en het verder ontbreken van de gewenste biotopen van deze soort, is teunisbloempijlstaart uitgesloten in het plangebied.

De overige soortgroepen worden hierna beschreven: **vogels**, **zoogdieren** (en vleermuizen) en **amfibieën**.

4.2.3 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

Huismus

De huismus is uit de bureaustudie niet naar voren gekomen. Echter, tijdens het terreinbezoek zijn op meerdere locaties huismussen waargenomen en gehoord. Figuur 4.2 weergeeft het potentieel geschikte leefgebied van de huismus in het plangebied.

Figuur 4.2. Potentieel leefgebied van de huismus (groene vlakken) in het plangebied (rood omlijnd).

Op enkele locaties is ook buiten het plangebied aangegeven waar geschikt leefgebied van de huismus aanwezig is. Mogelijk kan het plangebied op naastgelegen locaties namelijk onderdeel zijn van het essentiële leefgebied van de huismus.

In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkeling in het plangebied op mogelijk aanwezige huismussen uiteen gezet worden.

Gierzwaluw

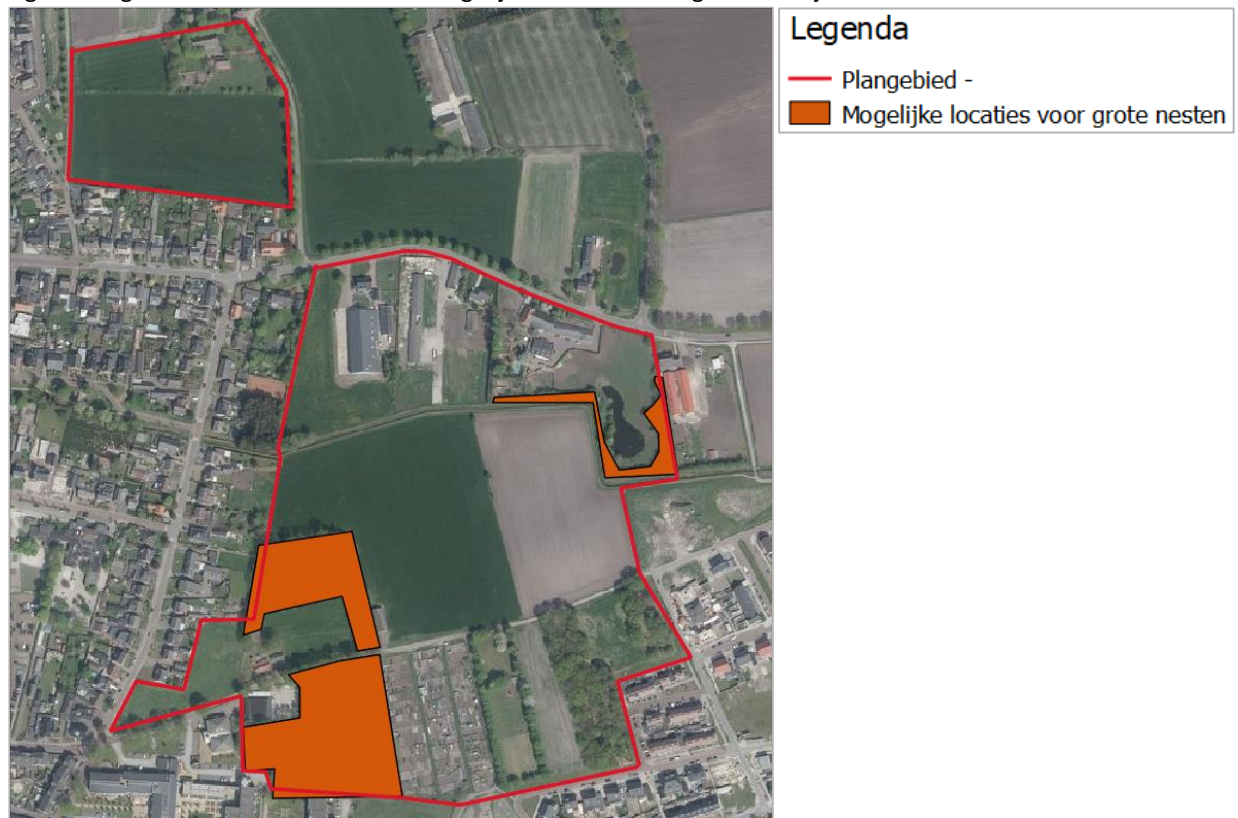
De gierzwaluw komt uit de bureaustudie naar voren. Echter, de gierzwaluw wordt in het buitengebied niet verwacht. Daarnaast zijn mogelijk de woningen ten westen van het plangebied

geschikt voor de gierzwaluw, maar de bebouwing in het plangebied is over het algemeen niet hoog genoeg en bestaat voornamelijk uit boerderijen. De aanwezige bebouwing is laag en het typische biotoop van de gierzwaluw bevindt zich buiten het plangebied. De gierzwaluw wordt niet in het plangebied verwacht en is uitgesloten.

Roofvogels

De boomvalk en buizerd komen uit de bureaustudie naar voren. Tijdens het terreinbezoek is de buizerd waargenomen, maar zijn geen grote nesten of horsten aangetroffen langs de openbare wegen. Echter, in de aanwezige bosschages zijn mogelijk nesten aanwezig van roofvogels. Deze bosschages waren ontoegankelijk en dienen nader beoordeeld worden, indien noodzakelijk.

Figuur 4.3 geeft de locaties weer waar mogelijk nesten aanwezig kunnen zijn.

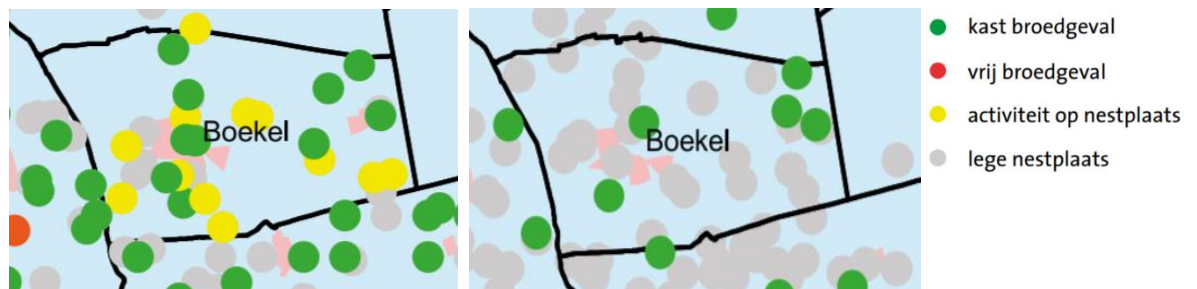
Figuur 4.3. Locaties waar mogelijk grote nesten aanwezig zijn (oranje kaders) in het plangebied (rood omlijnd). Bron ondergrond: Qgis.

Het plangebied is mogelijk te verstoord om nesten te bevatten, om deze reden zijn een aantal bosschages en bomenrijen niet meegenomen in Figuur 4.3. Deze bosschages worden zeer veel belopen en zijn om deze reden te verstoord om nesten van verstoringsevoelige soorten als buizerd en boomvalk te bevatten.

In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkeling in het plangebied op mogelijk aanwezige roofvogelnesten uiteen gezet worden.

Steenuil / kerkuil

De steenuil en kerkuil komen niet uit de bureaustudie naar voren. Echter, het biotoop is uitermate geschikt voor beide soorten. In het jaarverslag van het Netwerk uilenbescherming Noord-Brabant is activiteit van beide soorten weergegeven in de omgeving van het plangebied zie Figuur 4.4.

Figuur 4.4. Afbeelding links: informatie broedgevallen steenuil. Afbeelding rechts: informatie broedgevallen kerkuil. Bron: Netwerk uilenbescherming Brabant, 2017.

Het is echter onduidelijk of verblijfplaatsen aanwezig zijn in het plangebied. Beide soorten kunnen voorkomen in het plangebied.
In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkeling in het plangebied op mogelijk aanwezige roofvogelnesten uiteen gezet worden.

4.2.4 Zoogdieren

Eekhoorn

De eekhoorn komt uit de bureaustudie naar voren en wordt in de omgeving van het plangebied veel waargenomen. Het is om deze reden aannemelijk dat de aanwezige bosschages essentieel leefgebied bevatten van de eekhoorn. Naast enkele vogelnesten welke mogelijk door jonge eekhoorns gebruikt worden, zijn geen typische bolvormige nesten waargenomen tijdens het terreinbezoek. Figuur 4.5 toont het mogelijk geschikte leefgebied van de eekhoorn in het plangebied.

Figuur 4.5. Geschikt leefgebied van de eekhoorn (paarse vlakken) in het plangebied (rood omkaderd).

In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op mogelijk aanwezige eekhoorns uiteen gezet worden.

Vleermuizen

Het plangebied bevat zeer veel geschikte biotopen voor vleermuizen. Figuur 4.6 toont de locaties waar mogelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn en waar mogelijk essentiële vliegroutes en foerageergebieden aanwezig zijn.

Figuur 4.6. Mogelijke essentiële elementen in het plangebied voor vleermuizen. Bron ondergrond: Qgis.

In de bosschages is onduidelijk of hier geschikte bomen aanwezig zijn, omdat deze niet te betreden waren. Enkele geschikte boomholtes zijn langs de openbare wegen aangetroffen, zie Figuur 4.7.

Figuur 4.7. Bomen met geschikte holtes (rood omcirkeld) zijn aanwezig in het plangebied.

In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op mogelijk aanwezige vleermuizen uiteen gezet worden.

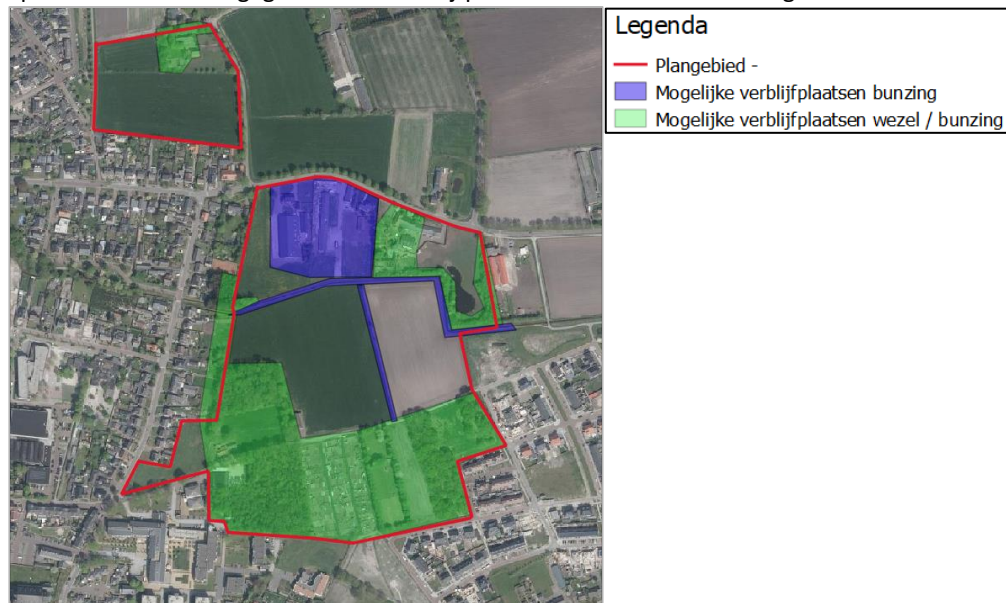
Wezel (marterachtigen)

Het plangebied voldoet aan de biotoopeisen van marterachtigen. Enkel de wezel komt uit de bureaustudie naar voren. De open graslanden, bosschages, ruigtes en watergangen bieden optimaal biotoop voor met name de bunzing en wezel. De boerderijen en woonerven vormen daarnaast geschikt biotoop voor niet alleen de kleine marterachtigen, maar ook de steenmarter. Een impressie van geschikt habitat voor kleine marters is te zien in Figuur 4.8.

Figuur 4.8. Geschikte omgeving voor marterachtigen.

Het gehele plangebied bevat mogelijk leefgebied van marterachtigen. In Figuur 4.9 zijn de meest optimale locaties aangegeven voor verblijfplaatsen van wezel en bunzing.

Figuur 4.9. Mogelijke verblijfplaatsen in het projectgebied van de wezel en bunzing. Bron ondergrond: Qgis.

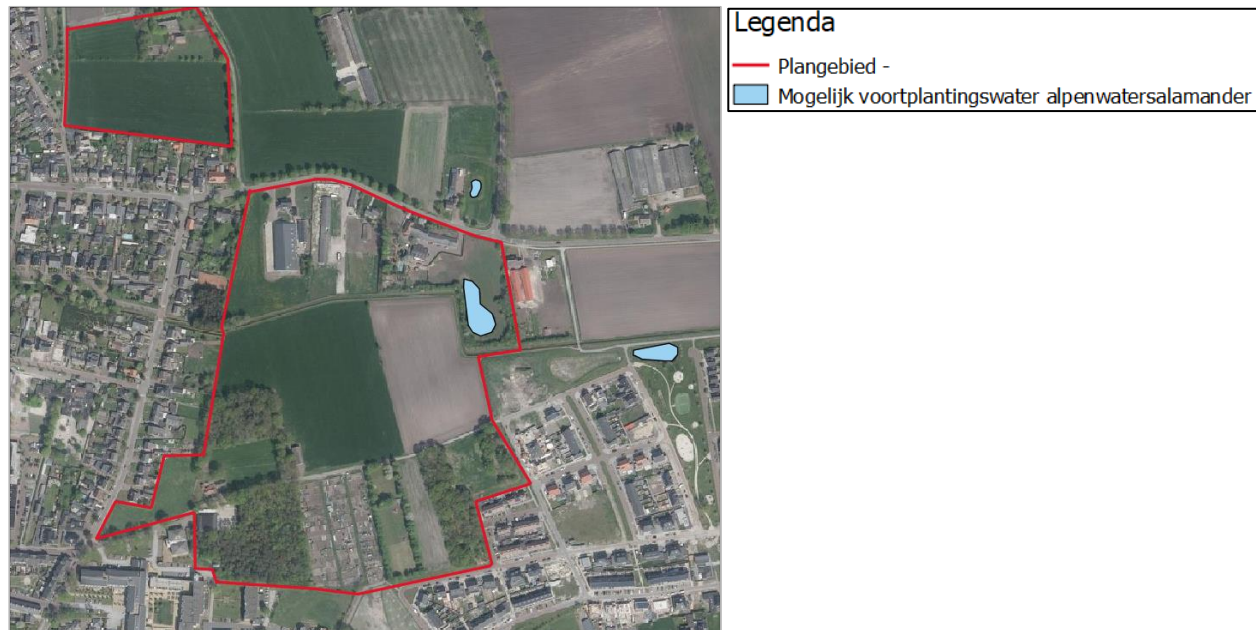
De verblijfplaatsen van steenmarter komen met name voor nabij (ook in en onder) bebouwing.

In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkeling in het plangebied op mogelijk aanwezige marterachtigen uiteen gezet worden.

4.2.5 Amfibieën

Alpenwatersalamander

De alpenwatersalamander komt uit de bureaustudie naar voren. Echter, de soort is slechts eenmaal waargenomen op een afstand van circa 2,5 kilometer van het plangebied. Ondanks het lage aantal waarnemingen is het ven in het noordoosten van het plangebied mogelijk geschikt voor deze soort. In de omgeving van het plangebied zijn ook meerdere waterlichamen aanwezig, waardoor een hoge kans aanwezig is op het aantreffen van amfibieën in het plangebied, zie ook Figuur 4.10.

Figuur 4.10. Mogelijke voortplantingswateren (blauwe kaders) in en om het plangebied (rood omlijnd). Bron ondergrond: Qgis.

De begroeiing en omliggende bosschages hebben daarnaast een mogelijke functie als landbiotoop, indien de soort aanwezig is. In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het plangebied op mogelijk aanwezige beschermde amfibieën uiteen gezet worden.

4.2.6 Insecten

Gevlekte witsnuitlibel

De gevlekte witsnuitlibel komt voor in en nabij laagveenmoerassen en vegetatierijke vennen en duinplassen. Het biotoop voor deze soort is in het waterlichaam binnen het plangebied niet aanwezig. Om deze reden kan de gevlekte witsnuitlibel worden uitgesloten. De gevlekte witsnuitlibel is daarnaast enkel waargenomen in het 'Groot ven' in de Voskuilenheuvel. Gevlekte witsnuitlibel is uitgesloten.

4.2.7 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 4.2 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 4.2. Mogelijk aanwezige beschermde soorten in het plangebied.

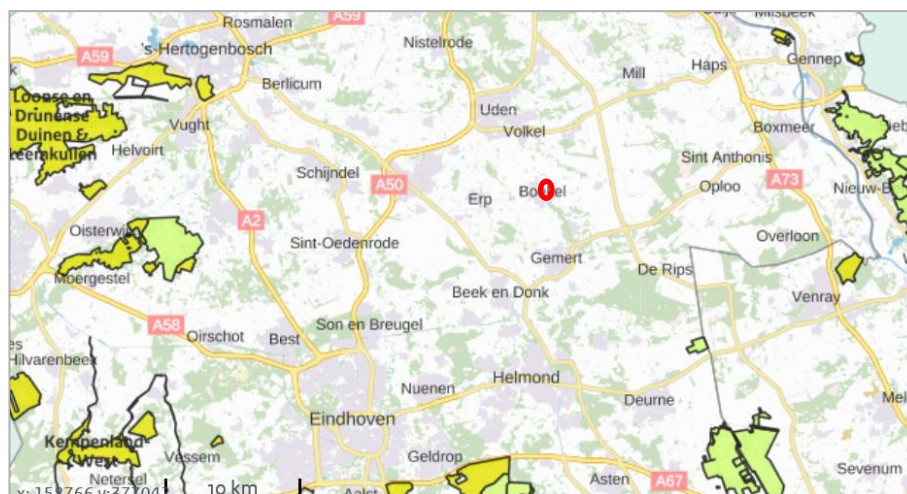
Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Vogel met jaarrond beschermd nest Huismus Steenuil Kerkuil Overige - roofvogels	Artikel 3.1	Huismus: ja Kerkuil: onduidelijk Steenuil: onduidelijk Overig: buizerd waargenomen, nesten onduidelijk	Huismussen zeer veel waargenomen tijdens het terreinbezoek. Buizerd waargenomen. Biotoop aanwezig voor steenuil en kerkuil.

Zoogdieren Eekhoorn Vleermuizen Marterachtigen	Artikel 3.5 // Artikel 3.10	Nog onduidelijk	Zeer veel geschikt biotoop voor beschermde zoogdieren.
Amfibieën Alpenwater-salamander	Artikel 3.10	Nog onduidelijk	Het noordoostelijke ven voldoet aan de biotoopeisen van de alpenwatersalamander.

4.3 Beschermde gebieden

4.3.1 Natura 2000-gebieden

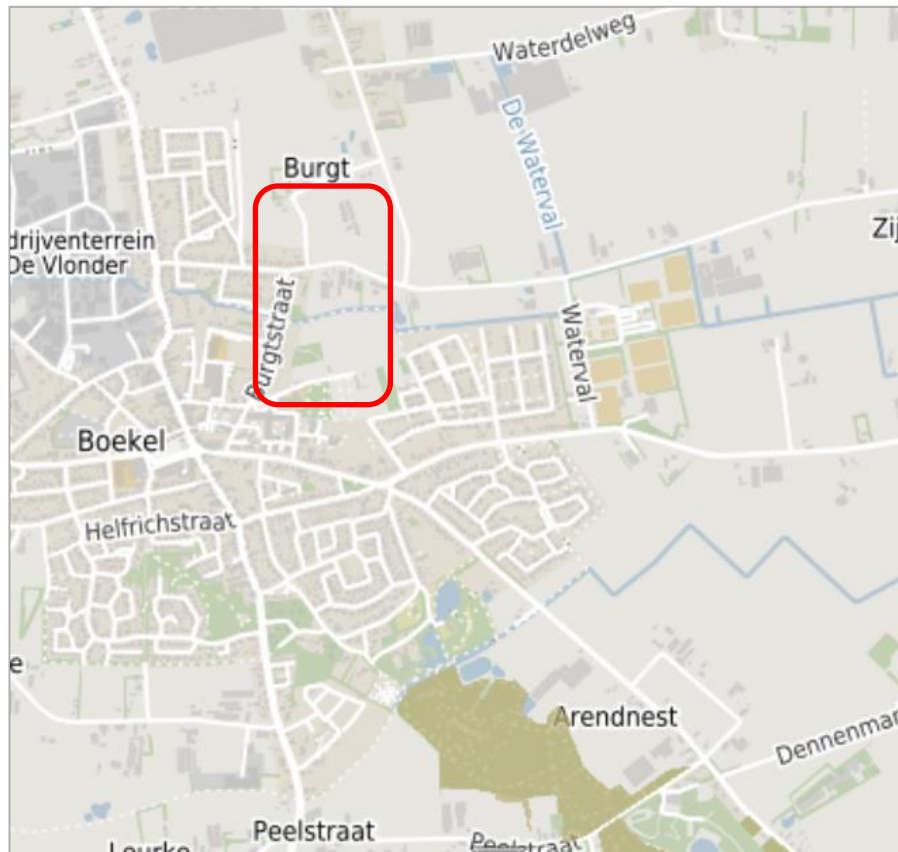
Het plangebied ligt niet in Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Deurnsche Peel en Mariapeel' ligt op circa 16 kilometer afstand ten zuidoosten van het plangebied, zie Figuur 4.11.

Figuur 4.11. Ligging onderzoeksgebied (rood omkaderd) ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Bron: AERIUS Calculator, 2019.

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland

In het plangebied is geen NNN-gebied aanwezig. Het dichtstbijzijnde NNN-gebied is op circa 700 meter ten zuiden van het plangebied gelegen, zie Figuur 4.12.

Figuur 4.12. Ligging van het zoekgebied (binnen rood kader) ten opzichte van het Natuurnetwerk Brabant.
Bron: Kaartbank Provincie Noord-Brabant.

4.3.3 Bescherming van houtopstanden

Het plangebied ligt in het buitengebied van Boekel, naar verwachting buiten de grens bebouwde kom Wnb - houtopstanden *(voorheen Boswet). Figuur 4.11 toont de bescherming van houtopstanden in het plangebied.

Figuur 4.11. Beschermd houtopstanden in de gemeente Boekel. Bron: Gemeente Boekel.

Monumentale bomen en beschermd bosgebieden zijn in het plangebied aanwezig.

5 Toetsing

In [paragraaf 5.1](#) is de effectbepaling van het plan gegeven. In [paragraaf 5.2](#) worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb). Indien vervolgstappen aan de orde zijn, is dit aangeven in een tekstkader. In [paragraaf 5.3](#) wordt het plan getoetst aan het beschermingsregime van het NNN-gebied en de Wet natuurbescherming (Wnb).

5.1 Effectbepaling plan

De effecten op beschermde soorten als gevolg van het voornemen, worden per soortgroep getoetst. Enkel de soortgroep in Tabel 4.2 zijn relevant bevonden voor voorliggend onderzoeksgebied. Derhalve wordt enkel op deze soortgroepen ingegaan:

- Vogels (jaarrond beschermde nesten (steenuil, kerkuil, huismus) en algemene broedvogels);
- Zoogdieren (vleermuizen, eekhoorn en marterachtigen);
- Amfibieën (alpenwatersalamander).

Op overige soortgroepen zijn geen effecten aan de orde.

5.2 Toetsing effect op beschermde soorten

5.2.1 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

Huisumus

In de gebouwen zijn potentiële verblijfplaatsen en nestgelegenheden aanwezig voor de huismus (een vogel met een jaarrond beschermd nest). Ook zijn mogelijk essentiële leefgebieden (hagen en open zand) aanwezig. Dit is van toepassing op de aanwezige woningen en het aanwezig groen in het plangebied. Als gevolg van het voornemen worden deze woningen mogelijk gesloopt. Als gevolg van de sloop gaan de mogelijk aanwezige verblijfplaatsen verloren. Indien verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn en deze worden aangetast door de werkzaamheden, is dit in overtreding met de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Indien sprake is van een overtreding van de Wnb is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig.

Het gebruik van de gebouwen door de huismus wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens het protocol en op de juiste tijdstippen). Om die reden is nader onderzoek naar gebruik van de gebouwen als vaste broedplaats door huismus noodzakelijk, **indien deze gesloopt worden.**

Nader onderzoek huismus

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik van de bebouwing in het plangebied.** Dit dient onderzocht te worden aan de hand van het Kennisdocument van de huismus (BIJ12, 2017a). De optimale periode voor het onderzoek is 1 april – 15 mei. Binnen deze periode dienen minimaal 2 bezoeken, met tussenpozen, aan het gebied gebracht te worden.

Uitvoerbaarheid

Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn in de gebouwen dan dient een ontheffingsprocedure doorlopen te worden. Daadwerkelijke verblijfplaatsen mogen niet zonder ontheffing en maatregelen aangetast worden. Een dergelijke procedure kan enkel doorlopen worden als volgens het geldende protocol onderzoek is gedaan. De potentiële aanwezigheid vormt echter niet noodzakelijk een belemmering om de uitvoerbaarheid van het voornemen aan te tonen. Het voornemen is uitvoerbaar indien aangetoond kan worden dat aannemelijk is dat een eventuele ontheffing verleend kan worden. Een ontheffing kan enkel verleend worden indien wordt voldaan aan elk van de volgende voorwaarden (artikel 3.3, lid 4):

- a: er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b: zij is nodig in een van in de wet genoemde belangen onder artikel 3.3;
- c: er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

- a: Aangezien de voorgenomen ontwikkeling locatie specifiek is en het resultaat is van een uitgebreid voortraject lijkt er geen andere bevredigende oplossing. Daarbij zal in de uitvoering ook rekening worden gehouden met de aanwezig verblijfplaatsen.
- b: Wat betreft het belang zal onderbouwd kunnen worden dat de ontwikkeling plaatsvindt in het kader van een van de genoemde belangen, zoals bijvoorbeeld in het belang ter bescherming van flora en fauna mits voldoende maatregelen ten gunste van de soort worden getroffen.
- c: Ook kan, door het treffen van maatregelen, worden voorkomen dat sprake is van een verslechtering van de staat van instandhouding van de huismus (zie hieronder).

Mitigerende en compenserende maatregelen

Wanneer verblijfplaatsen aangetast worden bij de sloop, dienen alternatieve tijdelijk verblijfplaatsen in de nabijheid te worden aangeboden. Afhankelijk van de aantallen, moeten meerdere alternatieven aangeboden worden.

Ook is er bij het aanbieden van alternatieve verblijfsplaatsen sprake van een gewenningstijd. Dat is de tijd dat de oorspronkelijke verblijfplaats én de alternatief aangeboden voorzieningen tegelijkertijd in het gebied aanwezig zijn. Huismussen hebben namelijk de tijd nodig om aan nieuwe verblijfplaatsen te wennen. In geval van de huismus moeten de alternatieve nestkasten bij voorkeur minimaal drie maanden voorafgaand aan de werkzaamheden (en het daarbij verwijderen van de verblijfplaatsen) aanwezig zijn.

Gebruikelijk is om de alternatieve voorzieningen na afloop van het onderzoek aan te bieden in de omgeving van het plangebied, aangezien dan bekend is of – en hoeveel voorzieningen aangeboden moeten worden. Ook voor de huismus geldt dat in gebruik zijnde nesten niet mogen worden verstoord of aangetast.

Procedure

De werkzaamheden aan de panden waar eventuele verblijfplaatsen in zitten, kunnen enkel uitgevoerd worden indien hiervoor een ontheffing Wet natuurbescherming is verleend door de Provincie Noord-Brabant. Bij een ontheffingsaanvraag wordt door het bevoegd gezag getoetst of de soort niet onnodig wordt geschaad en of er voldoende maatregelen getroffen worden. Wanneer het bevoegd gezag akkoord is met de werkwijze omtrent de sloop en de huismus, wordt een ontheffing (vaak onder voorwaarden) verleend. Een dergelijke procedure neemt circa 20 weken in beslag. Daarboven op geldt een periode van zes weken dat de ontheffing ter inzage ligt (en waarin bezwaar gemaakt kan worden).

Steenuil / kerkuil

In het plangebied zijn potentiële verblijfplaatsen en nestgelegenheden aanwezig voor de steenuil (een vogel met een jaarrond beschermd nest). Daarnaast zijn mogelijk nestkasten aanwezig van de kerkuil (met name op de grotere boerderijen is dit mogelijk). Als gevolg van het voornemen worden mogelijk woningen en woonerven gesloopt. Als gevolg van de sloop gaan de mogelijk aanwezige verblijfplaatsen verloren. Indien verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn en deze worden aangetast door de werkzaamheden, is dit in overtreding met de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Indien sprake is van een overtreding van de Wnb is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig.

Het gebruik van het plangebied door de uilen wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens het protocol en op de juiste tijdstippen). Om die reden is nader onderzoek naar gebruik van het plangebied als vaste broedplaats door steenuil en kerkuil noodzakelijk, **indien woningen en schuren gesloopt worden**.

Nader onderzoek steenuil en kerkuil

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik van het plangebied**. Dit dient onderzocht te worden aan de hand van het Kennisdocument van de steenuil en kerkuil (BIJ12, 2017b). De optimale periode voor het onderzoek is van 1 februari – 30 april.

De (potentiele) verblijfplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden.

Voor de uitvoerbaarheid en vervolgstappen, zie huismus.

Overige roofvogels

In de aanwezige bospercelen zijn mogelijk nesten aanwezig van roofvogels (vogels met een jaarrond beschermd nest). De nesten kunnen voornamelijk aanwezig zijn op moeilijk te betreden, en rustige delen van de bosschages. Indien nesten aanwezig zijn en deze worden zonder meer aangetast door de werkzaamheden, is dit in overtreding met de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Hiervoor is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig.

Het gebruik van nesten wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens het protocol en op de juiste tijdstippen). Vooralsnog is niet bekend of bomen moeten wijken in het voornemen. Het advies is om een nestcontrole uit te voeren wanneer bekend is welke houtopstanden verwijderd dienen te worden.

Nader onderzoek roofvogelnesten

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik van de bomen door roofvogels**. Dit dient onderzocht te worden door de bosschages te controleren op aanwezige roofvogelnesten. Indien nesten aanwezig zijn en deze worden door de werkzaamheden verstoord of aangetast dient aan de hand van het Kennisdocument van de buizerd (BIJ12, 2017c), nader onderzoek te worden uitgevoerd. De optimale periode voor het onderzoek is maart – april, afhankelijk van de start van het broedseizoen.

De (potentiele) verblijfplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden.

Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (soortbescherming). Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening gehouden worden door werkzaamheden die invloed hebben op het broedbiotoop niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Wet natuurbescherming (soortbescherming) aan de orde.

1. Werken buiten broedseizoen

Het advies is om buiten het broedseizoen te werken gezien de hoge kans op aanwezige broedgevallen. De vegetatierijke omgeving en de mogelijkheden om nesten te bouwen in de bomen bieden veel broedbiotoop voor vogels. Hierdoor is het van belang dat werkzaamheden die invloed hebben op het broedbiotoop buiten de broedperiode van vogels uitgevoerd wordt.

2. Vooraf ongeschikt maken

Mocht het bovenstaande niet mogelijk zijn dan dient het plangebied tijdens de werkzaamheden ongeschikt te worden gehouden voor broedvogels. Dit kan gedaan worden door geen geschikte broedbiotopen te creëren of toegankelijk te maken, voorafgaand aan het broedseizoen te starten met de werkzaamheden waardoor continue verstoring plaatsvindt zodat de vogels uitwijken, en door te voorkomen dat een rustperiode ontstaat in het broedseizoen en er continu doorgewerkt wordt.

3. Check ecooloog en vrijgave

Daarnaast dient het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied of de directe omgeving wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden ter plaatse uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

5.2.2 Zoogdieren

Eekhoorn

In de aanwezige bospercelen zijn mogelijk nesten aanwezig van eekhoorns (beschermd verblijfplaatsen). De nesten kunnen voornamelijk aanwezig zijn op moeilijk te betreden, en rustige delen van de bosschages. Indien nesten aanwezig zijn en deze worden zonder meer aangetast door de werkzaamheden, is dit in overtreding met de Wet natuurbescherming (artikel 3.10, onderdeel A). Hiervoor is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig.

Het gebruik van nesten wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens het protocol en op de juiste tijdstippen). Vooralsnog is niet bekend of bomen moeten wijken in het voornemen. Het advies is om een nestcontrole uit te voeren wanneer bekend is welke houtopstanden verwijderd dienen te worden.

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik van bomen door de eekhoorn.** Dit dient onderzocht te worden door de boswachters te controleren op aanwezige eekhoornnesten (bolvormige nesten). Indien nesten aanwezig zijn en deze worden door de werkzaamheden verstoord of aangetast dient in de actieve periode van de eekhoorn, de nesten gecontroleerd te worden. De optimale periode voor het onderzoek is februari – april.

De (potentiele) verblijfplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden.

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.5) en staan vermeld op Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. In de gebouwen en bomen is niet zonder nader onderzoek uit te sluiten of deze gebruikt worden als beschermde verblijfplaatsen door vleermuizen. Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn in de gebouwen en deze worden gesloopt, verliezen de gebouwen hun functie voor de vleermuizen. Een dergelijke aantasting, verstoring en vernietiging is in strijd met de Wet natuurbescherming (artikel 3.5, lid 4). Daarnaast zijn mogelijk ook essentiële foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen aanwezig in het plangebied.

Indien elementen in het plangebied welke mogelijk een functie bevatten voor vleermuizen worden beïnvloedt door de werkzaamheden, dient nader onderzoek te worden uitgevoerd.

Het gebruik van het plangebied wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens het protocol en op de juiste tijdstippen). Om die reden is nader onderzoek naar gebruik van de bebouwing, bomen, beschutte deelgebieden en lijnvormige elementen door vleermuizen noodzakelijk.

Nader onderzoek

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het plangebied voor de vleermuizen.** Dit dient onderzocht te worden aan de hand van het meest recente vleermuisprotocol uit 2017. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om het plangebied verspreid over het actieve seizoen van de soorten (tussen april en oktober) te bezoeken. Enkele bezoeken zijn nodig in de periode mei – augustus én enkele bezoeken zijn noodzakelijk in de periode augustus – september/oktober.

Vooralsnog is onduidelijk welke functies in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Derhalve dient zowel in de zomer- en kraamperiode (mei - half augustus) als in de paarperiode (half augustus – september/oktober) onderzoek gedaan te worden.

De (potentiele) verblijfplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden.

Boomholtes

In het plangebied zijn bomen aanwezig met geschikte holtes voor vleermuizen. Wanneer duidelijk is of, en welke bomen verwijderd dienen te worden, is het noodzakelijk om de functie van deze bomen te onderzoeken voor vleermuizen. Om deze reden is een zoekgebied naar boomholtes weergegeven in Figuur 5.1.

Figuur 5.1. Zoekgebied verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen, binnen het plangebied.

Wanneer bekend is welke houtopstanden verwijderd dienen te worden, kunnen deze houtopstanden worden onderzocht.

Ontheffing aanvragen

Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn in de gebouwen en bomen dan dient een ontheffingsprocedure doorlopen te worden. Daadwerkelijke verblijfplaatsen mogen niet zonder ontheffing en maatregelen aangetast worden. Een dergelijke procedure kan enkel doorlopen worden als volgens het geldende vleermuisprotocol onderzoek is gedaan.

De werkzaamheden aan de panden waar eventuele vleermuisverblijfplaatsen in zitten, kunnen enkel uitgevoerd worden indien hiervoor een ontheffing Wet natuurbescherming is verleend door de Provincie Noord-Brabant. Bij een ontheffingsaanvraag wordt door het bevoegd gezag getoetst of de soort niet onnodig wordt geschaad en of er voldoende maatregelen getroffen worden. Wanneer het bevoegd gezag akkoord is met de werkwijze omtrent de sloop en vleermuizen, wordt een ontheffing (vaak onder voorwaarden) verleend. Een dergelijke procedure neemt circa 20 weken in beslag. Daarboven op komt een periode van 6 weken waarin de ontheffing ter inzage ligt en waarin bezwaar gemaakt kan worden.

Verwacht wordt dat na afronding van het soortspecifieke onderzoek het bestemmingsplan in procedure wordt gebracht. Te zijner tijd is duidelijk of er soorten aanwezig zijn en of het bestemmingsplan uitvoerbaar is op het gebied van ecologie. Wanneer er soorten aanwezig zijn waarbij kan worden voldaan aan de volgende voorwaarden dan is het plan naar verwachting uitvoerbaar:

- het plan is locatie-gebonden (er zijn geen alternatieven);
- er een belang is voor meer woongelegenheden;
- er zijn maatregelen voor de soorten te nemen zijn zodat de gunstige staat van instandhouding nooit in het geding komt.

Alternatieve verblijfplaatsen aanbieden

Wanneer verblijfplaatsen van vleermuizen aangetast worden bij de sloop, dienen alternatieve (tijdelijke) verblijfplaatsen in de nabijheid te worden aangeboden. Afhankelijk van de functie van de verblijfplaats, moeten verschillende alternatieven aangeboden worden (zo is een alternatieve kraamverblijf anders van aard dan een alternatief zomerverblijf).

Gewenningstijd

Ook is er sprake van een gewenningstijd. Dat is de tijd dat de oorspronkelijke verblijfplaats en de alternatief aangeboden voorzieningen tegelijkertijd in het gebied aanwezig moeten zijn. Dit kan oplopen van drie tot zes maanden gewenningstijd. Vaak gelden enkel de actieve maanden van vleermuizen (april-oktober) als gewenningstijd.

Normaliter worden de alternatieve voorzieningen na afloop van het vleermuisonderzoek aangeboden, aangezien dan bekend is of/ welke en hoeveel voorzieningen aangeboden moeten worden. Afhankelijk van de planning van het voornemen kan hier tijdens het nader onderzoek een schatting van gemaakt worden en kunnen kasten indien gewenst ook parallel aan het nader onderzoek worden opgehangen.

Vliegroute/foerageergebied

Langs bomen en hoge vegetatie is niet zonder nader onderzoek uit te sluiten of deze gebruikt worden als vliegroute en foerageergebied. Indien daadwerkelijk foerageergebied en vliegroutes aanwezig zijn en deze worden verwijderd, gesloopt of gedempt dan verliezen deze elementen hun functie voor de vleermuizen. Een dergelijke aantasting, verstoring en vernietiging is in strijd met de Wet natuurbescherming (artikel 3.5, lid 4). Indien essentiële vliegroutes en foerageergebieden aanwezig zijn, dient dit in het nieuwe ontwerp gecompenseerd te worden.

Marterachtigen

De bunzing, wezel en steenmarter zijn in het plangebied niet uit te sluiten en zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (Artikel 3.10, onderdeel A) en zijn niet vrijgesteld in de provincie Noord-Brabant. Indien verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn en deze worden zonder meer aangetast door de werkzaamheden, is dit in overtreding met de Wet natuurbescherming (Artikel 3.10). Hiervoor is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig. Enkel voor de steenmarter geldt dat gewerkt mag worden volgens een goedgekeurde gedragscode.

Het gebruik van het plangebied door deze marterachtigen wordt inzichtelijk gemaakt door het uitvoeren van nader onderzoek (volgens de handreiking kleine marters). Een nader onderzoek naar het gebruik van bebouwing / schuren, bosschages, graslanden, ruigtes en tuinen als vaste verblijfplaats door marterachtigen is noodzakelijk.

Nader onderzoek

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van de bebouwing, tuinen en bosschages/hoge vegetatie in het plangebied voor de marterachtigen. Dit dient onderzocht te worden door het zoeken naar dieren binnen het foerageergebied en potentiële verblijfplaatsen. De (potentiële) verblijfplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden.

Onderzoekperiode:	Gehele jaar (optimaal maart – augustus).
Veldbezoeken:	In optimale periode vier veldbezoeken (plaatsen camera's, tweemaal controle en ophalen camera's) gedurende zes weken.
Tijdstip van dag:	N.V.T. Optimaal overdag plaatsen bij daglicht.

Uitvoerbaarheid

Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn dan dient een ontheffingsprocedure doorlopen te worden. Daadwerkelijke verblijfplaatsen mogen niet zonder ontheffing en maatregelen aangetast worden. Een dergelijke procedure kan enkel doorlopen worden als volgens het geldende protocol onderzoek is gedaan. De potentiële aanwezigheid vormt echter niet noodzakelijk een belemmering om de uitvoerbaarheid van het voornemen aan te tonen. Het

voornemen is uitvoerbaar indien aangetoond kan worden dat aannemelijk is dat een eventuele ontheffing verleend kan worden. Een ontheffing kan enkel verleend worden indien wordt voldaan aan elk van de volgende voorwaarden (artikel 3.3, lid 4):

- a: er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b: zij is nodig in een van in de wet genoemde belangen onder artikel 3.3;
- c: er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

- a: Aangezien de voorgenomen ontwikkeling locatie specifiek is en het resultaat is van een uitgebreid voortraject lijkt er geen andere bevredigende oplossing. Daarbij zal in de uitvoering ook rekening worden gehouden met de aanwezig verblijfplaatsen.
- b: Wat betreft het belang zal onderbouwd kunnen worden dat de ontwikkeling plaatsvindt in het kader van een van de genoemde belangen, zoals bijvoorbeeld in het belang ter bescherming van flora en fauna mits voldoende maatregelen ten gunste van de soort worden getroffen.
- c: Ook kan, door het treffen van maatregelen, worden voorkomen dat sprake is van een verslechtering van de staat van instandhouding van de huismus (zie hieronder).

Mitigerende maatregelen

Wanneer verblijfplaatsen aangetast worden bij de sloop, is bij marterachtigen voornamelijk van belang dat het leefgebied functioneel blijft. Een inschatting dient gemaakt te worden van de aanwezige marterachtigen in het plangebied (na het onderzoek) zodat beoordeeld kan worden hoe het leefgebied zal worden ingericht. Van belang zijn de verbindende functie van hoge vegetatie en ruigtes en de beschikbare schuilplaatsen.

5.3 Effecten op beschermde gebieden

5.3.1 Effecten op Natura 2000-gebieden

Uit de bureaustudie blijkt dat binnen drie kilometer afstand van het plangebied geen Natura 2000-gebied ligt. Het Natura 2000-gebied ligt buiten het invloedsgebied van het plan wat betreft vermeting en verzuring, verdroging of geluid- en lichtverstoring. Vanwege de afstand, de geringe omvang van de ontwikkeling in het plangebied en daardoor de afscherming worden geen effecten op soorten, habitats van soorten of habitattypen in het Natura 2000-gebied verwacht. Er is geen effect op het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied en daarom is er geen aanleiding om te verwachten dat er op Natura 2000-gebieden op grotere afstand nog effecten zullen optreden. Een vervolgonderzoek vanuit de Wet natuurbescherming is niet aan de orde. De gebiedsbescherming uit de Wet natuurbescherming staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

5.3.2 Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Voor wat betreft de NNN is bij directe/indirecte aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Er bevindt zich geen NNN binnen het plangebied. Er is van directe aantasting van de NNN dan ook geen sprake. In de omgeving van het plangebied liggen wel NNN-gebieden. Ook significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN in de nabijheid van het plan kunnen worden uitgesloten. De ontwikkeling in het plangebied heeft geen effect op de directe omgeving van het plangebied. Vanuit dit oogpunt zijn er voor NNN geen belemmeringen. Het NNN-beleid staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

5.3.3 Bescherming van houtopstanden

Wanneer duidelijk is of bomen gekapt dienen te worden zal duidelijk worden welke compensatieregelingen van toepassing zijn. De aanwezige houtopstanden vallen daarbij mogelijk onder de bescherming van gemeentelijke houtopstanden (zie Figuur 4.11), of buiten de bebouwde kom houtopstanden en onder de Wet natuurbescherming. De begrenzing van de bebouwde kom houtopstanden is hier in doorslaggevend.

6 Bronnen

Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006. De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

BIJ12, 2017a. Kennisdocument huismus

BIJ12, 2017b. Kennisdocument steenuil

BIJ12, 2017c. Kennisdocument buizerd

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Arnhem.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Overig:

NDFF

Netwerk uilenbescherming Brabant

RAVON

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief Bijlage I en II uit Verdrag van Bern en Bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief Bijlage I en II Bern en Bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze Bijlage voor een uiteenzetting van soorten. Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in Bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in Bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of Bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in Bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of Bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de Bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de Bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn Bijlage IV, Bern Bijlage II, Bonn Bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreeppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis
	apollovlinder		bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblaauwtje		brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestaat
	pimperlblaauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblaauwtje		grijze grootoorvleermuis
	zilverstreephooibeestje		grote hoefijzerneus
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis
Kevers	brede geelrandwaterroofkever		ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever		kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever		laatvlieger
Libellen	mercuurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel		mopsvleermuis
	gaffellibel		noordse vleermuis
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis
	rivierrombout		watervleermuis
	sierlijke witsnuitlibel		gewone dwergvleermuis
Nachtvlinders	teunisbloempijlstaart	Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus
Reptielen	Dikkopschildpad, kemp's zee-schildpad, lederschildpad, soepschildpad		Bultrug, gewone vinvis
	gladde slang		bruinvis dwergpotvis
	muurhagedis		gestreepte dolfijn
	zandhagedis		gewone dolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos		gewone spitsdolfijn
	tonghaarmuts		grijze dolfijn
	kleine vlotvaren		kleine zwaardwalvis
Vissen	steur		narwal
	houting		orka
Weekdieren	bataafse stroommossel		tuimelaar
	platte schijfhoren		witflankdolfijn, witsnuitdolfijn
Zaadplanten	liggende raket, zomerschroeforchis		noordse vinvis, potvis
	drijvende waterweegbree		butskop
	groenknolorchis		dwergvinvis
	kruipend moerasscherm		griend, witte dolfijn
			spitsdolfijn van gray

Tabel B. "Overige Soorten" onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpootsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparelmoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimperlblaauwtje		Damhert
	Duinparelmoervlinder		Das
	Gentiaanblauwtje		Dwergmuis*
	Grote parelmoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	Iepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimperlblaauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoorpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparelmoervlinder		Konijn*
	Veenhooibeestje		Molmuis
	Veldparelmoervlinder		Ondergrondse woelmuis*
Reptielen	Zilveren maan		Ree*
	Adder		Rosse woelmuis*
	Hazelworm		Steenmarter
	Levendbarende hagedis		Tweekleurige bosspitsmuis*
Libellen	Ringslang		Veldmuis*
	Beekkrombout	Kevers	Veldspitsmuis*
	Bosbeekjuffer		Vos*
	Donkere waterjuffer		Waterspitsmuis
	Gevlekte glanslibel		Wezel**
	Gewone bronlibel		Wild zwijn
	Hoogveenglanslibel		Woelrat*
	Kempense heidelibel		
	Speerwaterjuffer		Vliegend hert

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel C. “Overige Soorten” onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw parelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnachtorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blauw guichelheil	Karhuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjementiaan	Lange zonnedaauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooid vrouwenmantel	Moerasgamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
	Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje
	Groene nachtorchis		

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor planen die vallen onder hun bevoegdheid (planen van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies..

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel D worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
	schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk). De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of plannen die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij plannen die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Overgangsrecht

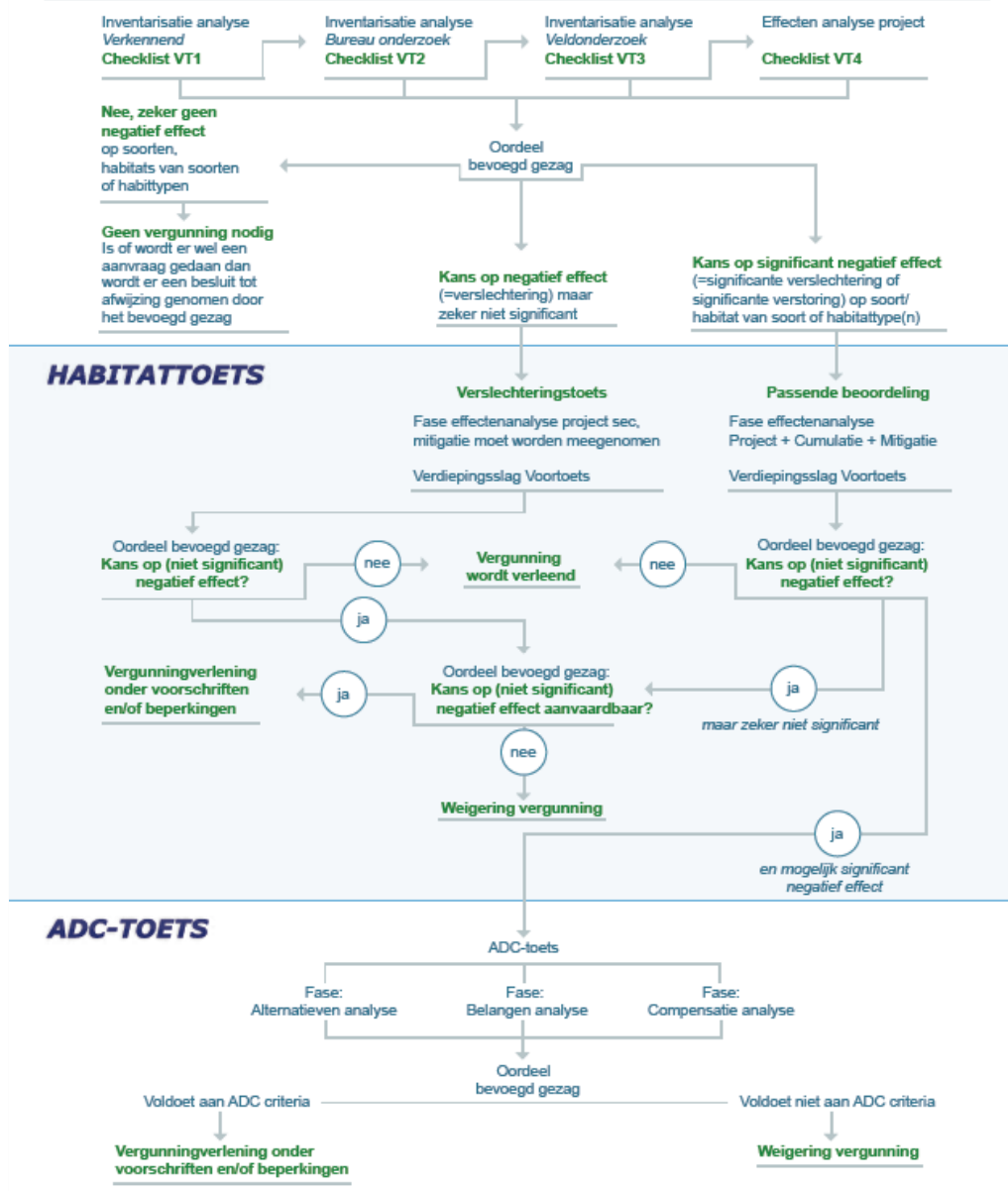
In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets.
Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. +31 6 20606920
E. michel.braad@anteagroup.com

www.anteagroup.nl